

HAALBAARHEIDSONDERZOEK Ondernemersfonds Helmond

Eerste fase: grondslagen en initieel draagvlak (maart - mei 2012)

29 mei 2012

Initiatiefgroep Ondernemersfonds Helmond

Frits Rutten (SBH, vz)

Tim Klomp Bueters (SBH)

Hennie de Gooijer (FOH / Wijkwinkelmanagement Helmond)

Marlène Drouen (Centrummanagement Helmond)

Irma Verhoeven (Kamer van Koophandel Brabant)

Paul van Moorsel (Kamer van Koophandel Brabant)

Ondersteuning Gemeente Helmond

Ronald van den Heuvel

Rob Swinkels

Externe ondersteuning

Jeroen Bos (Blaauwberg, penvoering)

Etienne Lieben (Breinwijzer)

1. Aanpak van het haalbaarheidsonderzoek en conclusies
 - 1.1 Sterker organiserend vermogen nodig voor een goed ondernemersklimaat*
 - 1.2 Helmond: collectiviteit verder ontwikkelen*
 - 1.3 Volgende stap: een gemeentebreed Ondernemersfonds Helmond?*
 - 1.4 Conclusies eerste fase*
2. Achtergrond: urgentie en blik over het speelveld
 - 2.1 Een snel groeiende urgentie*
 - 2.2 De beschikbare instrumenten: reclameheffing, BIZ en OZB-fonds*
 - 2.3 OZB-ondernemersfondsen elders in het land*
3. Hoe werkt een OZB-ondernemersfonds?
 - 3.1 Ondernemer is iedereen die OZB betaalt*
 - 3.2 Een fonds is voor en door ondernemers*
 - 3.3 Bestedingsvrijheid*
 - 3.4 Non-substitutie en samenwerking met de gemeente*
 - 3.5 Transparantie en democratie*
 - 3.6 Systematiek van trekkingsrechten*
 - 3.7 Een fonds is een instrument, geen doel*
 - 3.8 Tarief: balans tussen opbrengst en draagkracht*
 - 3.9 De OZB als fiscaal instrument en het ondernemersfonds*
 - 3.10 De btw*
 - 3.11 Mogelijke organisatie en bewerktuiging van het fonds*
4. Initieel draagvlak, verhouding met reclamebelasting en eerste voorstellen voor omvang en organisatie in Helmond
 - 4.1 Initieel draagvlak*
 - 4.2 Verhouding met reclamebelasting*
 - 4.3 Eerste voorstel organisatie en omvang van het fonds*
5. Vervolg
 - 5.2 Procesgang*
 - 5.1 Wat is draagvlak?*

1. URGENTIE, AANPAK VAN HET HAALBAARHEIDSONDERZOEK EN CONCLUSIES

1.1 Sterker organiserend vermogen nodig voor een goed ondernemersklimaat

Het wordt voor de ontwikkeling van de lokale economie steeds belangrijker dat het ondernemerschap goed georganiseerd is. Bedrijven staan in toenemende mate voor de opgave om een gezamenlijke verantwoordelijkheid te dragen voor een veilige, schone en goed onderhouden omgeving, voor mobiliteit en bereikbaarheid, voor goede promotie, voor een goed acquisitieklimaat, goede relaties met het onderwijs en voor talloze andere zaken. De bestaande netwerken van ondernemers bieden onvoldoende instrumentarium om deze verantwoordelijkheden te dragen. Ze zijn te vrijblijvend en missen structurele financiering.

Er is een nieuwe, structurele basis nodig voor de behartiging van de lokale collectieve belangen van ondernemers en voor versterking van hun onderhandelingspositie en hun organiserend vermogen. In Helmond wordt daarom al enige tijd gediscussieerd over de komst van een ondernemersfonds. Een ondernemersfonds dat wordt gevoed met een opslag op de OZB voor niet-woningen. Via een systeem van trekkingsrechten komt het geld weer terug bij de gebieden of sectoren die het hebben opgebracht. Die gebieden zijn vervolgens volledig vrij in het kiezen van hun eigen bestedingen, mits de besluiten maar democratisch en transparant genomen worden. De voorkeur gaat uit naar het uitoefenen van trekkingsrecht door een vereniging van ondernemers, waarbij iedereen die OZB voor niet-woningen betaalt, als ondernemer geldt. Dus ook de eigenaren van het vastgoed en ook de non-profit (onderwijs, zorg, sport, cultuur).

Het mes snijdt aan twee kanten: enerzijds is er dan geld voor de behartiging van collectieve belangen, anderzijds is er nu een prikkel om een goede organisatie op te bouwen. Deze constructie is voor het eerst in Leiden in 2005 opgezet en wordt inmiddels in een reeks gemeenten gevolgd.

1.2 Helmond: collectiviteit verder ontwikkelen

Helmond was de afgelopen tien jaar een voorloper in collectieve ondernemersinspanningen. Helmond heeft al enkele jaren een reclameheffing in het centrum en voor het winkelgebied rond de Engelseweg. Daarmee is een brede grondslag voor collectieve ondernemersinspanningen voor die twee gebieden gewaarborgd.

Maar het werk is niet klaar. De ontwikkeling van de stad en haar ondernemersklimaat gaat verder. Dat vraagt niet alleen een inspanning van de gemeente, maar ook van de ondernemers. Zij moeten hun aandeel leveren aan een evenwichtige ontwikkeling van Helmond, met veilige en vitale bedrijventerreinen, bloeiende winkelcentra en wijkeconomieën en een goed samenwerkingsklimaat met alle andere ondernemers in de gemeente.

De opgave om het ondernemingsklimaat niet alleen te beheren maar ook te ontwikkelen en te verbeteren, hebben ondernemersorganisaties in Helmond er toe gebracht om goed rond te kijken naar methodes om de samenwerking beter te funderen. Helmond past in het landelijk beeld: ondernemers worden volop aangesproken op hun verantwoordelijkheid, maar ze missen vaak nog de middelen om er echt werk van te maken. Daarbij past het niet meer goed bij deze tijd om alles maar van de overheid te verwachten. De overheid moet goed georganiseerde tegenspraak en sterk partnerschap tegen komen, in plaats van verlanglijstjes. Het moet van de ondernemers zelf komen.

1.3 Volgende stap: een gemeentebreed Ondernemersfonds Helmond?

In 2010 zijn de Stichting Bedrijventerreinen Helmond (SBH) en de FOH Helmond (Federatie van Organisaties in de detailhandel, het ambacht en dienstverlening Helmond) daarom de discussie gestart over collectieve arrangementen buiten de gebieden van de reclamebelasting. Na onderzoek bleek van de drie mogelijke alternatieven (reclamebelasting ook buiten het centrum en de Engelseweg, de BIZ en de bijdrage via de OZB), de OZB-variant voor Helmond de meest aantrekkelijke optie.

Haalbaarheidsonderzoek gestart

Het georganiseerde bedrijfsleven (SBH, FOH, Centrummanagement en KvK Brabant) en de gemeente hebben vervolgens begin 2012 opdracht gegeven tot een haalbaarheidsonderzoek naar de invoering van het Ondernemersfonds op basis van een bijdrage via de OZB.

Eerste fase haalbaarheidsonderzoek: vooronderzoek

De eerste fase van het haalbaarheidsonderzoek vond plaats in maart - mei 2012 en bracht in kaart:

- het initieel draagvlak onder grote stakeholders (grote verenigingen, gebieden reclamebelasting, grote ozb-betalers, politiek)
- de mogelijkheden voor een goede verhouding tussen de reclameheffing en een bijdrage via de OZB
- het perspectief op een goede werkorganisatie voor een Ondernemersfonds Helmond.

Tweede fase: discussie en uitwerking

De tweede fase loopt van juni tot september 2012. Daarin is aan de orde:

- uitbreiden van de groep van initiatiefnemers tot een stuurgroep, met daarin ook non-profit partijen
- brede communicatie met alle ondernemersverenigingen in Helmond en de mogelijkheid voor iedereen om zijn of haar mening te laten horen
- uitwerken verhouding reclamebelasting - bijdrage via de OZB
- definitief vaststellen van draagvlak door de stuurgroep begin september.

Derde fase: vraag aan de politiek

De derde fase loopt - onder voorbehoud van het vaststellen van voldoende draagvlak - van september tot november 2012:

- uitwerken werkstructuur (met name trekkingsrechten en werkgebieden)
- vraag om invoering aan college en raad voor een experimenteerperiode van drie jaar
- besluitvorming raad bij vaststelling van de OZB-tarieven.

Vierde fase: operationaliseren

Wanneer de raad dan besluit tot invoering van het OZB-ondernemersfonds kan het fonds operationeel worden gemaakt (centrale beheersstichting, statuten) in december 2012 en januari 2013. Na drie jaar volgt dan evaluatie.

1.4 Conclusies eerste fase

De initiatiefnemers van dit haalbaarheidsonderzoek komen tot drie conclusies:

1. De initiatiefnemers concluderen dat er na de eerste fase voldoende initieel draagvlak onder de verenigingen en grote stakeholders is om het idee voor een ondernemersfonds gevoed door een bijdrage via de OZB verder uit te werken, met als doel invoering per 1 januari 2013. De initiatiefnemers willen in de komende maanden na een brede communicatie met ondernemend Helmond komen tot een goed onderbouwde vraag aan college en gemeenteraad om tot instelling van een Ondernemersfonds Helmond over te gaan.
2. De eerste fase wijst ook uit dat een goede afstemming tussen de OZB-bijdrage en de huidige reclamebelasting mogelijk is, die collectief niet leidt tot lastenverhoging voor de ondernemers in het centrum. Wel zal er sprake zijn van enige verschuiving van lasten, met name omdat in de OZB-bijdrage ook de eigenaren bijdragen aan de opbrengst van het Ondernemersfonds.

3. Tenslotte zijn de initiatiefnemers van oordeel dat er zicht is op een werkstructuur die een goede werking van het fonds mogelijk maakt: met voldoende collectieve slagkracht en tegelijk dichtbij ondernemers.

Hoofdstuk 4 van deze notitie gaat nader in op deze drie conclusies.

In deze notitie worden verder strekking en werkwijze van een OZB-ondernemersfonds uitvoerig toegelicht. Hoofdstuk 2 geeft in het kort de redenen waarom het lokale ondernemingsklimaat een slag nodig heeft en waarom een ondernemersfonds daar een goed instrument voor is. Hoofdstuk 3 gaat dan in op een aantal organisatorische zaken rondom een ondernemersfonds: hoe werkt het?

In hoofdstuk 4 staan de twee onderzoeksvragen voor de eerste fase centraal: wat is het initieel draagvlak en hoe komen we tot een goede verhouding tussen reclameheffing en bijdrage via de ozb in Helmond? In dat hoofdstuk is ook een eerste voorstel te vinden voor de indeling van de werkgebieden van het Ondernemersfonds Helmond, met de omvang van de financiën. Hoofdstuk 5 schetst tenslotte het vervolg van het proces in fase 2 van het draagvlakonderzoek, dat loopt van juni tot november 2012.

2. ACHTERGROND: BLIK OVER HET SPEELVELD

Een ondernemersfonds is een relatief nieuwe gedachte, maar het is tegelijkertijd een *'tried and trusted'* aanpak. Na de pionier Leiden in 2005 is er in het land een reeks OZB-ondernemersfondsen ontstaan die allemaal doen waar ze voor bedoeld zijn: ondernemers in staat stellen zelf regie te voeren in hun bedrijfsomgeving, zorgen voor vrij inzetbare gelden voor de behartiging van gezamenlijke belangen, eerlijk verdelen van de lasten en nieuwe kansen scheppen voor gezamenlijk ondernemerschap.

2.1 Een snel groeiende urgentie

Aan de komst van een ondernemersfonds gaat bijna altijd de nodige discussie vooraf. Ondernemersfondsen zijn immers een betrekkelijk nieuw verschijnsel. Maar de problemen waar ze een antwoord op zijn, zijn al veel ouder. Het is al decennia lang een echte uitdaging aan het worden om ondernemers een verantwoordelijkheid te laten dragen voor hun lokale vestigingsomgeving. De organisatiegraad is vaak laag, er is een permanente zoektocht naar financiële middelen, er wordt roofbouw gepleegd op een handjevol vrijwilligers, er zijn tal van *'freeriding'* bedrijven die wel profiteren van collectieve afspraken maar geen energie of geld steken in het organiseren daarvan.

Laten we opsommen waar lokale ondernemersorganisaties voor komen te staan. Eerst een paar praktisch zaken:

- op zich goede, *up-to-date* bedrijventerreinen kunnen zich vaak geen parkmanagement en andere beheersvormen permitteren
- de maatschappelijk-economische trend om werkgebieden te verduurzamen, is onontkoombaar; maar tegelijkertijd niet goed te realiseren zonder goed georganiseerde samenwerking tussen bedrijven
- de beveiliging van terreinen is vaak suboptimaal en duur, omdat bedrijven niet tot oplossingen komen die alleen collectief te regelen zijn
- de financiering van collectieve activiteiten is elk jaar weer een gevecht, met de nodige verwijten aan de bedrijven die niet vrijwillig meebetalen: de *freeriders*
- ondernemers die verantwoordelijkheid nemen, zich organiseren, collectieve acties op zich nemen en het overleg met de gemeente verzorgen, raken ontmoedigd omdat er geen slagkracht is en omdat het gesprek altijd weer stuk loopt op gebrek aan middelen - iets abstractere onderwerpen als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van bedrijven voor hun vestigingsomgeving, onderzoek- en lobbytaken en allianties tussen sectoren, komen vaak niet eens aan de orde

- het gezamenlijk inkopen van goederen en diensten – van beveiliging en afvalmanagement tot personeelsbeleid en mobiliteit – is een manier om de bedrijfskosten flink te reduceren; niet-samenwerken kost geld.

Er zijn ook andere, meer abstracte signalen dat het anders moet.

- Er is steeds meer sprake van concurrentie tussen steden en regio's. Regio's en gemeenten staan met elkaar in een competitieverhouding om het binden van koopkracht en in het werven van inwoners, bezoekers en bedrijven. De concurrentiekracht wordt niet meer alleen bepaald door ruimte, bereikbaarheid en huisvesting, maar in toenemende mate ook door de interne organisatie, de kwaliteit van de voorzieningen, de transparantie van de relaties tussen economie overheid en onderwijs, de toegankelijkheid van de zorg en de woningmarkt en de interne verbindingen.
- Het verschil tussen publieke en commerciële sector is aan het vervagen. Voorheen strikt publieke instellingen als scholen, welzijnsorganisaties, organisaties voor zorg, cultuur en sport, gaan zich steeds meer gedragen als ondernemingen die een aantal belangen gemeenschappelijk hebben met hun collega's uit de commerciële sectoren.
- De overheid is een bredere, maatschappelijke verantwoordelijkheid van de ondernemers gaan verlangen. Ondernemers worden geacht mededragers te zijn van cultuur, gezondheidsbeleid, arbeidsmarktbeleid en onderwijs. Zelfs een klassieke kerntaak van de overheid als het veiligheidsbeleid is geen echt monopolie meer. Ook dat moet gebeuren op basis van deling van verantwoordelijkheden.

Het zijn allemaal ontwikkelingen die in enige vorm ook in Helmond aan de orde zijn, die deels ook al zijn onderkend en hebben geleid tot de invoering van de reclameheffing om het Centrummanagement en de ondernemers aan de Engelseweg van collectieve middelen te voorzien. Bovendien kent Helmond al enige tijd professioneel parkmanagement en is er sinds kort een wijkwinkelmanager.

De huidige urgentie wordt bepaald door een mix van acute problemen met de financiering van collectieve acties aan de ene kant en een beeld van gemiste kansen en afbrokkelende onderhandelingsposities aan de andere kant. Een medaille met twee kanten: enerzijds acute problemen oplossen in bijvoorbeeld de beveiliging of de promotie, anderzijds de infrastructuur scheppen om nieuwe zaken op te pakken en voorbereid te zijn op uitdagingen. Er is een sterkere organisatie van het lokale ondernemerschap nodig dan met de beschikbare middelen kan worden bereikt.

Langzamerhand is de conclusie in beeld gekomen dat een oplossing voor het verschil tussen draaglast en draagkracht van de lokale ondernemers zo groot is geworden, dat vrijblijvende regelingen niet meer volstaan. Er zijn

oplossingen nodig die een zekere continuïteit waarborgen, structuur bieden en professionalisering mogelijk maken.

2.2 De beschikbare instrumenten: reclameheffing, BIZ en OZB-fonds

De praktijk is in zekere zin aan de leer vooraf gegaan. Er zijn, zonder al te veel discussies, goede collectieve oplossingen ontstaan. Zo wordt er geen nieuw bedrijventerrein meer ontsloten zonder dat er in de koop- of pachtovereenkomst verplichte afspraken zijn opgenomen over participatie van bedrijven in collectieve arrangementen zoals onderhoud, beveiliging en energiehuishouding. Winkelcentra met één grote eigenaar (vaak een institutionele belegger) werken vaak met een verplichte opslag op de huur om gezamenlijk beheer en promotie van het centrum te betalen. In Helmond is dat het geval bij de Elzaspassage. En de ambulante handel betaalt her en der ook een toeslag op de marktgelden (ook een publieke heffing). Dat laatste is een grappige paradox: de ‘vrije jongens’ van de lokale economie, de markthandelaren, die vrijwillig een extra last betalen; maar de ratio is helder: een markt is in hoge mate afhankelijk van promotie en beheer en daar is een gezamenlijke kas voor nodig.

In veel gevallen is echter een privaatrechtelijke oplossing voor de bundeling van collectieve belangen van ondernemers niet haalbaar: het eigendom is te versplinterd, het ontbreekt aan organiserend vermogen, er zijn geen aanspreekbare partijen, enzovoort. Dan komen publieke regelingen in beeld, waaronder een ondernemersfonds op OZB-basis.

Er zijn op dit moment drie methodes in beeld om collectieve acties ook collectief te laten financieren, met passeren van *freeriders*. We benoemen ze in het kort.

Reclamebelasting

De reclamebelasting, zoals Helmond die op twee plaatsen al kent, wordt alleen betaald wordt door de gebruikers van een reclamevoerend pand. Buiten de winkelgebieden werkt de reclamebelasting niet. De reclamebelasting is lang geleden in het leven geroepen om gemeentebesturen een instrument te geven ter beteugeling van wildgroei van reclame in het straatbeeld. De belasting is nu aan een tweede leven begonnen als grondslag voor collectieve belangenbehartiging.

De experimentele BIZ

Sinds enkele jaren is er een wettelijke regeling om tot een gebiedsgerichte ‘*business tax*’ te komen, de zogenaamde BIZ (Bedrijven Investeringszone). De regeling had een proefstatus en liep op 1 januari 2012 af. Kenmerk van de BIZ is zijn gebiedsgerichtheid: een BIZ kan tot op postcodeniveau bepaald worden en binnen dat gebied kunnen zelfs weer sectorale uitzonderingen

gemaakt worden. Er zijn in de proefperiode van de regeling bij gevolg veel kleine BIZ-gebieden tot stand gekomen. De hoogte van de heffing wordt gerelateerd aan de WOZ-waarde. De BIZ wordt alleen betaald door de huurders van zakelijk onroerend goed. Alleen bij leegstand wordt de heffing verlegd naar de eigenaar. Omdat het aantal schouders dat de lasten draagt beperkt is, kan de last per heffingsplichtige oplopen.

De regeling stelde complexe, getalsmatige draagvlakeisen, vast te leggen via een schriftelijke stemming onder de gebruikers van de panden (het huurdersdeel van de WOZ). De toegestane bestedingen in de BIZ-gebieden zijn beperkt tot 'schoon, heel en veilig' in de openbare ruimte en in het verlengde van de taken van de gemeente. Om die reden is in Helmond door de FOH en de SBH geconcludeerd dat de BIZ-regeling voor Helmond geen aantrekkelijk optie was.

Ondernemersfonds op OZB-basis

De derde optie is een fonds op basis van een bijdrage via de OZB voor niet-woningen. De mogelijkheid om de OZB daarvoor te gebruiken is feitelijk al zo oud als de OZB zelf. Leiden was de eerste stad waar deze mogelijkheid voor het eerst geëxploreerd is. De aanpak wordt in het vervolg van deze notitie beschreven.

In de voorkeur voor een OZB-fonds in Helmond speelden mee:

- de ontwikkelruimte die een OZB-fonds verschaft. Er gebeurt veel in de gemeente en veel ontwikkelingen zijn niet te voorspellen. Een OZB-fonds legt bestedingen niet vast, maar verschaft de mogelijkheden aan de georganiseerde ondernemers om flexibel mee te sturen.
- het integrale karakter van een OZB-fonds. Een OZB-fonds brengt alle economische actoren in dezelfde werkstructuur onder. Dat betekent dat ze veel gemakkelijker tot belangenbundeling komen en tot vorming van een lokale markt.
- het beginsel 'voor en door ondernemers', de optimale ontplooiingsvrijheid die een OZB-fonds verschaft.
- een OZB-fonds is eenvoudig in de aansturing, is niet gevoelig voor beroep en bezwaar, gaat niet gepaard met innings- of perceptiekosten en vergt geen gemeentelijke regels.

Een gemeentebreed OZB-fonds betekent dat er maatwerkoplossingen moeten komen voor terreinen waar een minder acute behoefte bestaat aan een collectieve oplossing. Dat is bijvoorbeeld het geval in de gebieden waar al reclamebelasting is en in winkelcentra met een mono-eigenaar die al via de huuropslag tot een activiteitenbudget komt, zoals bij de Elzaspassage het geval is. We komen daar in hoofdstuk 4 op terug.

2.3 OZB-ondernemersfondsen elders in het land

Helmond is niet de eerste gemeente waar ondernemers de haalbaarheid van een OZB-ondernemersfonds onderzoeken. Een kleine twintig gemeenten is Helmond voorgegaan in het daadwerkelijk oprichten van zo'n fonds. Het gaat om een heel diverse groep (tabel 2.1).

Tabel 2.1 Een aantal van de OZB-fondsen in het land

Assen	www.ondernemersfondsassen.nl
Delft	www.ondernemersfondsdelft.nl
Gouda	www.ondernemersfondsgouda.nl
Groningen	www.hetfondsgroningen.nl
Leeuwarden	www.leeuwarderondernemersfonds.nl
Leiden	www.ondernemersfonds.nl
Lisse	www.ondernemersfondslisse.nl
Meppel	www.ondernemersfondsmeppeel.nl
Pijnacker-Nootdorp	www.ofpn.nl
Utrecht	www.ondernemersfondsutrecht.nl

De *'early adopters'* (Leiden, Gouda, Lisse, Leeuwarden) zijn door hun experimenteerperiode van drie jaar heen en hebben evaluaties achter de rug, in het geval van Leiden zelfs al twee keer. De opbrengsten van die evaluaties zijn over de hele linie positief. Waar bij de start van die fondsen nog aarzelingen over draagvlak en effectiviteit bestonden, blijken die na de experimenteertijd te zijn verdwenen.

3. HOE WERKT EEN OZB-ONDERNEMERSFONDS?

In de kern is een OZB-ondernemersfonds het gevolg van een afspraak tussen ondernemers en lokale politiek: de gemeenteraad verhoogt de OZB voor niet-woningen met een van te voren afgesproken bedrag en stelt tegelijkertijd een subsidie in ter waarde van de OZB-verhoging voor de Stichting Ondernemersfonds Helmond. Er zijn geen wettelijke voorschriften voor hoe een fonds er uit moet zien en waar het zich aan moet houden: het is allemaal zelfbestuur van de ondernemers.

Maar er zijn in de gemeenten waar al een fonds bestaat wel een aantal spelregels geïntroduceerd en die spelregels zijn ook in Helmond in de plannen betrokken. Dit hoofdstuk loopt ze langs.

De belangrijkste punten van het OZB-ondernemersfonds samengevat

Principe

- Voor en door ondernemers: gemeente faciliteert (vergelijkbare rolverdeling als met de reclamebelasting)
- Besteding aan collectieve belangen, waarbij alles wat de ondernemers in de verenigingen zelf hun collectieve belang noemen, in aanmerking komt
- Bestedingen zijn vervolgens geheel vrij: promotie, veiligheid, sparen voor investeringen, park- en centrummanagement, lobby, alles mag. Alleen vormeis: democratische besluitvorming (vereniging)
- Gebiedsgerichte organisatie (met eventueel sectorale accenten)

Techniek

- Opslag op OZB-tarief voor niet-woningen
- Geldt voor hele gemeente
- Geldt voor gebruikers en eigenaren (reclamebelasting geldt alleen voor gebruikers)
- Geen wettelijke voorschriften of beperkingen
- Geen heffingskosten
- Geen gevoeligheid voor bezwaar (want raad stelt tarieven vast en bezwaar kan alleen tegen de individuele WOZ-bepaling)
- Maximale bestedingsvrijheid
- Centrale beheersstichting voor administratie
- Trekkingsrechtensystematiek: geen herverdeling geld uit het fonds, maar 'trekkingsrecht' - hoogte is gerelateerd aan OZB-opbrengst in gebied, voorwaarde is democratische structuur
- Experiment voor drie jaar, daarna evaluatie

Draagvlak

- Draagvlakpeiling is een kwestie van afspraken tussen initiatiefnemers en gemeente, een uitvoerig openbaar debat en een zorgvuldig proces,

uitmondend in uitspraken van (besturen van) verenigingen en grote partijen • Geen metingen, enquêtes of referenda (tenzij verenigingen dat intern willen organiseren voor wat betreft bepaling van hun eigen standpunt – dat is hun eigen keus) want gemeenteraad is beslissingsbevoegd
Financiën • Gebruikelijk is een opslag tussen de € 30 en € 50 per € 100.000 WOZ-waarde • De initiatiefgroep in Helmond zet in op € 30 en dat betekent een (indicatieve) opbrengst van € 610.000

Dit hoofdstuk behandelt de belangrijkste algemene organisatorische en ‘technische’ aspecten van een OZB-ondernemersfonds. Achtereenvolgens komen aan de orde:

- wie dragen er bij
- voor en door ondernemers
- bestedingsvrijheid
- non-substitutie en samenwerking met de gemeente
- transparantie en democratie
- systematiek van trekkingsrechten
- een fonds is een middel, geen doel
- tarief: balans tussen opbrengst en draagkracht
- de OZB als fiscaal instrument en het ondernemersfonds
- de btw
- bewerktuiging en organisatie van een ondernemersfonds.

3.1 Ondernemer is iedereen die OZB betaalt

Het begrip ‘ondernemer’ valt in een ondernemersfonds samen met de OZB-categorie niet-woningen. Dat betekent dat niet alleen de commerciële bedrijven – winkels, horeca, kantoren, dienstverleners, werkplaatsen, fabrieken – meedoen, maar ook non-profit ondernemingen uit overheid, het onderwijs, de cultuur, de zorg, welzijn, sport. Alleen het wettelijk van OZB vrijgestelde vastgoed doet niet mee: kerken die voor de eredienst in gebruik zijn, waterstaatkundige werken, landbouwgrond.

Het bij elkaar brengen van zoveel ongelijksoortige organisaties was ooit een probleem, maar past nu goed bij trends in het economisch proces:

- non-profit” organisaties zijn zich steeds meer als onderneming gaan gedragen en zijn ook massaal lid geworden van ondernemersverenigingen
- er is veel meer begrip ontstaan voor de wederzijdse afhankelijkheid van profit en non-profit, bijvoorbeeld in de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt

- non-profit instellingen worden met name in de sport en cultuur nadrukkelijker afhankelijk van goede relaties met het bedrijfsleven (sponsoring, vrijwilligerswerk) en zijn vaak op zoek naar een breed netwerk en ontmoetingsplatform met het bedrijfsleven
- de omgevingsbelangen van profit en non-profit – veiligheid, bereikbaarheid, promotie, herkenbaarheid – vallen vaak samen.

Het feit dat een ondernemersfonds op OZB-basis niet alleen voor een enkele sector (bijvoorbeeld winkels) en in een enkel gebied (bijvoorbeeld binnenstad) wordt ingezet maar voor alle ondernemingen in de hele gemeente geldt, leek in de gemeenten die eerder een OZB-ondernemersfonds instelden in eerste instantie een complicatie. Maar na verloop van tijd wordt juist die veelheid als een grote verworvenheid van het fonds ervaren: de context waarbinnen ondernemingen hun positie bepalen wordt veel breder en rijker. En er vindt nieuwe marktschepping plaats, door het ontstaan van nieuwe relaties.

Een belangrijk deel van de OZB wordt door eigenaren van het vastgoed opgebracht. De eigenaren zijn dus ook ondernemer. Niet alleen naar de letter: ze worden van harte uitgenodigd om zich als ondernemer te manifesteren, in de activiteiten die vanuit het fonds gefinancierd worden deel te nemen en invloed uit te oefenen op de bestedingen. Een ondernemersfonds kan bijdragen aan bestrijding van leegstand, aan promotie, veiligheid en andere zaken die bijdragen aan een duurzaam rendement voor eigenaren van vastgoed. In die zin is er ook tussen eigenaren en gebruikers van vastgoed een belangenparalleliteit.

3.2 Een fonds is voor en door ondernemers

Bij de deal met de gemeenteraad hoort dat de raad zich niet bemoeit met inrichting van en bestedingen uit het fonds. Natuurlijk is er weldegelijk een minimale bemoeienis: het fonds dient zich te houden aan algemene normen voor gesubsidieerde instellingen die met publiek geld werken, zoals het overleggen van jaarstukken en het blijven binnen de grenzen van de wet. Maar het inhoudelijk debat hoort bij de ondernemers te liggen.

In sommige gemeenten met een fonds heeft het de gemeente moeite gekost om aan die non-interventie te wennen. Maar de spelregel is wel overall geaccepteerd. Het rendement van een ondernemersorganisatie die eigen keuzes kan maken en zich in vrijheid kan organiseren is voor een gemeentebestuur op den duur veel groter dan dat beetje zeggenschap over een beperkt geldbedrag waar het in eerste instantie om ging. Juist door het fonds los te laten kan dynamiek ontstaan en krijgt de gemeente te maken met een goed georganiseerd ondernemerschap.

Het is overigens omgekeerd ook even wennen. Veel ondernemers hebben de gewoonte om hun probleem steeds te definiëren in relatie tot de overheid. Dat er een vrije ruimte komt voor gezamenlijk ondernemerschap, met geld maar zonder regels, kost vaak tijd om te ontdekken. In het begin van een fonds vragen tal van verenigingen wat de voorschriften zijn waar ze zich aan moeten houden. De kunst voor het bestuur van het fonds is natuurlijk om zo regelarm mogelijk op te trekken en de vrijheid om iets op te zetten zo maximaal mogelijk te houden.

3.3 Bestedingsvrijheid

We kunnen het beginsel 'voor en door ondernemers' in één volzin vertalen: een ondernemersfonds is er voor de financiering van de collectieve belangen van ondernemers, waarbij alles wat ondernemers langs democratische weg bestemmen als hun collectieve belang, een valide bestemming is.

In deze volzin zit verpakt dat er geen inhoudelijke voorschriften zijn voor de bestedingen: het fonds is niet afhankelijk van politieke of publieke opinievorming. De beslissing over besteding uit het fonds is privaat: alleen de ondernemers gaan er over. Sommige bestedingen kunnen raken aan de publieke taak van de gemeente (zoals beveiliging en onderhoud van de openbare ruimte), maar de beslissing om geld te besteden aan het opplussen van een publieke taak moet door de ondernemers in vrijheid worden genomen.

3.4 Non-substitutie en samenwerking met de gemeente

Een volgende spelregel is dat de gemeente niet zal proberen om publieke taken bij het ondernemersfonds onder te brengen: het non-substitutiebeginsel.

Her en der wordt in discussies over ondernemersfondsen de vrees geuit dat de komst van een fonds voor de gemeente een alibi kan zijn om zelf te korten op gemeentelijke taken, met name in de sfeer van onderhoud.

Natuurlijk blijft dat in theorie mogelijk. De komst van een ondernemersfonds verandert niets aan het budgetrecht van de gemeenteraad. Maar de praktijk in 'ondernemersfondsgemeenten' is anders. Er zijn veel voorbeelden van terreinen beschikbaar waar de gemeente de eigen inspanningen juist ging intensiveren. Omdat het lokale ondernemerschap beter georganiseerd wordt en over een eigen financiële positie beschikt, ontstaat de mogelijkheid samen meer te doen aan de kwaliteit van de omgeving. Overigens is het ook in praktische zin niet te

verwachten dat de gemeente taken zal willen afwentelen op het fonds. Daarvoor is het eenvoudigweg te klein.

Non-substitutie is de ene kant van de medaille als het gaat om de relatie tussen het ondernemersfonds en de gemeente, samenwerking is de andere kant van die medaille. En de praktijk elders leert dat die samenwerking met een ondernemersfonds beter vorm kan krijgen. Een belangrijke meerwaarde van de komst van een fonds voor de gemeente zit immers in de betere collectieve organisatie van ondernemers en in het beschikbaar komen van een stevige partner voor overleg en samenwerking. Dat lokt meer en betere gezamenlijke inspanningen uit.

Ondernemers zijn beter georganiseerd, hebben een onderhandelingspositie, kunnen veel beter zaken signaleren en voorstellen doen. Er komen kwaliteitsvragen aan de orde die eerst helemaal niet in beeld waren. Op het moment dat de ondernemers daar een financiële prikkel voor kunnen geven, wordt het voor de gemeente interessant om daar ook in te gaan participeren. De gemeente kan dan gelden en acties dankzij de goede belangenarticulatie door de ondernemers ook gericht inzetten.

Niettemin is het zaak om het beginsel van non-substitutie vast te leggen. Dat zal gebeuren in het convenant dat de stuurgroep van het fonds en het gemeentebestuur gaan afsluiten.

Een mogelijke uitwerking van het non-substitutie beginsel zou kunnen het zijn het vastleggen van het minimale gemeentelijke onderhoudsniveau in een 'service level agreement'. Probleem van zo'n 'SLA' is dat ze niet meer zijn dan een momentopname en de dynamiek op een terrein niet goed kunnen weergeven. Er begint daarom op veel plaatsen een voorkeur te ontstaan om vooral procedurele afspraken of stappenplannen te maken. Die afspraken kunnen gaan over gemeentelijke transparantie in de beschikbaarheid van budgetten en kostprijzen, over een periodieke schouw en over de afdoening van klachten of over gezamenlijke planning van onderhoud. Het kan gaan om uiterst praktische afspraken, zoals het parkeervrij maken van de straat bij een veegbeurt. De gemeente bespaart omdat de klus snel geklaard kan worden. En de ondernemers winnen, omdat de straat echt schoon is. De gemeentelijke inspanning en die van de bedrijven zijn, kortom, geen communicerende vaten. Het gaat vooral om het scheppen van een onderhandelings situatie waarin recht wordt gedaan aan een vorm van dynamisch beheer.

3.5 Transparantie en democratie

Een ondernemersfonds moet transparant zijn, in de zin dat alle bestedingen inzichtelijk zijn. Dat is een principiële statement: het fonds werkt met

publiek geld, ook al is de besluitvorming privaat. En het is ook een praktisch statement: het geld moet door de ondernemers als “van henzelf” ervaren worden en dat verplicht tot duidelijkheid. Tenslotte moeten goede initiatieven bekend worden en anderen moeten zich erbij kunnen aansluiten. Het fonds draagt bij aan marktschepping en dat vergt kennisdeling en transparantie.

Het democratisch gehalte is soms lastig vorm te geven. Uitgangspunt is dat elke OZB-betaler moet kunnen meepraten en meebeslissen over de besteding van het geld. Daarom is er een voorkeur voor de verenigingsstructuur: elke ondernemer moet lid kunnen worden van een vereniging. Maar het oerdemocratische ‘meeste stemmen gelden’ is niet altijd de meest handige uitwerking. Een bedrijf dat via de OZB tweeduizend euro bijdraagt aan het fonds mag in de praktijk meer gewicht laten gelden dan een bedrijf waarbij het om tientjes gaat. Het vergt dus een zeker stuurmanskunst van de besturen van de verenigingen (zoals overigens bij alle soorten verenigingen) om iedereen tot z’n recht te laten komen. In de andere steden blijkt dat er altijd uit te komen is.

3.6 Systematiek van trekkingsrechten

Bij de verdelingssystematiek in het fonds is het zoeken naar balans tussen twee uitgangspunten. Aan de ene kant is het zaak dat besluiten over geld zo dicht mogelijk bij de ondernemers genomen worden en dat de ondernemers het fonds als van hen zelf beschouwen (eigenaarschap). Aan de andere kant moeten ondernemers over de grenzen van hun eigen gebied en vereniging heen kunnen kijken, wijkoverstijgende acties kunnen plannen en toewerken naar een gemeentebreed ‘marktplaats’ van geldstromen, activiteiten en ideeën. Het systeem van trekkingsrechten - tot nu toe toegepast bij OZB-ondernemersfondsen - blijkt die balans goed te kunnen treffen.

In dat systeem blijft al het geld in een centrale kas. Er komt maar één jaarrekening en één goedkeuringsprocedure. Er zullen in Helmond naar verwachting een beperkt aantal allianties en verenigingen ontstaan die trekkingsrecht gaan uitoefenen, met de SBH (bedrijventerreinen), het Centrummanagement en de FOH (wijken) als grootste. Verdeling van contant geld zou het budget vergruizen en een grote papierstroom op gang brengen. Dat wordt voorkomen door het geld centraal te houden. Maar de verenigingen kunnen een recht laten gelden op hun eigen ‘inleg’ en kosten maken tot de hoogte van die inleg.

Verenigingen kunnen ook sparen; het kalenderjaar is geen bestedingsvenster. Ze kunnen dus ook een financiële positie opbouwen voor grotere investeringen.

De ondernemers moeten het geld als hun geld gaan beschouwen, ook zonder dat ze het contant in handen hebben. Dat eigenaarschap kan bevorderd worden door een transparante administratie.

Uitzonderingen op de systematiek zijn mogelijk. Het is denkbaar dat sommige trekkingsgerechtigde partijen zo groot zijn, dat ze met eigen jaarplannen werken en ook andere inkomstenbronnen hebben dan alleen het fonds. In het geval de trekkingsgerechtigde partij zelf over een beheersstichting beschikt en btw kan verrekenen, kan voor een kasstroom tussen ondernemersfonds en trekkingsgerechtigde op basis van een jaarplan worden gekozen. Dat zou in Helmond bijvoorbeeld voor het Centrummanagement kunnen gelden.

Er hoort een waarschuwing bij. Het systeem van de trekkingsrechten werkt zoals een bouwdepot bij de bank: op is echt op, een tekort is niet mogelijk. Bij het inzetten van een tweede rechtspersoon naast de beheersstichting van het fonds is het zaak goede vervangende afspraken te maken.

Veranderingen in gebieden of allianties in de loop van de tijd zijn mogelijk: in de loop van de tijd veranderen problemen en voorkeuren. Er is praktisch wel een beperking aan de veranderbaarheid van de systematiek: het moet organisatorisch werkbaar blijven. Maar geen enkele grens is heilig: het systeem moet een goede balans treffen tussen berekenbaarheid en veranderbaarheid, tussen consolidatie en innovatie.

Hoe werkt dat in de praktijk? In stappen:

- Een ondernemer sluit zich aan bij zijn gebiedsvereniging (of andere alliantie).
- De ondernemer neemt in de vereniging deel aan de discussie over de visie op de bedrijfsomgeving; daar volgen na verloop van tijd bestedingsvoorstellen uit.
- De vereniging krijgt aan het begin van elk kalenderjaar per brief van het bestuur van het ondernemersfonds te horen hoeveel trekkingsrecht zij heeft op het ondernemersfonds (dat trekkingsrecht worden indien van toepassing opgeteld bij restanten van vorige jaren).
- De vereniging maakt plannen – dat kunnen plannen per activiteit zijn, maar uiteraard ook een jaarplan.
- De plannen worden ingediend bij het bestuur van de beheersstichting van het fonds.
- Het bestuur van het fonds toetst de aanvraag aan twee criteria: is er voldoende trekkingsrecht en wordt het voorstel naar behoren gedragen door de leden van de vereniging? Het bestuur kan inhoudelijke vragen stellen en de vereniging wijzen op omstandigheden zoals dubbelingen met de programma's van anderen, maar kan de aanvraag niet op inhoudelijke gronden afwijzen. De meeste aanvragen worden dus per hamerslag

toegekend. Agendering in het fondsbestuur dient niettemin drie doelen: toetsen van de rechtmatigheid, veilig stellen van de transparantie en verenigingen wijzen op mogelijke samenhang in activiteiten.

- De vereniging krijgt bericht van goedkeuring en kan de activiteit aanbesteden of zelf uitvoeren.
- De rekening van de activiteiten wordt door de vereniging naar het fonds doorgeleid. Het fonds betaalt de rekening en zorgt voor vooraf trek van de btw. Ingeval van een jaarplan (waarbij de btw-aftrek door de trekkingsgerechtigde kan worden geregeld) kan ook budget worden overgemaakt naar de trekkingsgerechtigde. Dat kan in Helmond het geval zijn, omdat er sprake is van een beperkt aantal en grotere trekkingsgerechtigden. In dat geval is de vergaderfrequentie van het bestuur van het fonds erg laag.

3.7 Een fonds is een instrument, geen doel

De laatste spelregel voor een OZB-ondernemersfonds: een fonds is een instrument voor versterking van het handelend vermogen van het lokale ondernemerschap, het is geen doel op zich. Bij de eerste ronde – de periode na de oprichting van het fonds – geldt het fonds als een experiment, dat ook kan mislukken. Na die startperiode – het voorstel is om in Helmond drie jaren te nemen – wordt het fonds geëvalueerd. Wanneer verenigingen en stakeholders dan van mening zijn dat het fonds niet bijdraagt aan hun slagkracht, verdwijnt het fonds weer en wordt de OZB weer verlaagd. Eventuele resterende gelden worden door het stichtingsbestuur volgens de trekkingsrechten nog aan de verenigingen uitgekeerd.

Wanneer het fonds na die eerste evaluatie blijft bestaan, dan nog komt elke drie of vier jaar bij weer een evaluatie de vraag aan de orde of het fonds nog naar behoren functioneert. Elke tijd heeft z'n eigen inzichten en het is natuurlijk mogelijk dat over een tijd weer betere oplossingen beschikbaar zijn voor het probleem waar het fonds zich op richt.

De keerzijde van die experimentele status is dat het fonds ook niet als een kant-en-klaar mechaniek moet worden gezien. Er moet ontwikkelruimte en experimenteerruimte zijn in het fonds, institutionalisering moet vermeden worden, grenzen van werkgebieden mogen flexibel blijven, bestedingen moeten permanent goed tegen het licht gehouden worden op hun nut en noodzaak. Een individuele onderneming verandert voortdurend en volgt de markt, de behoeftes van klanten. Een fonds moet als werktuig van die zelfde ondernemers ook voortdurend veranderen en met hun behoeftes meebewegen.

3.8 Tarief: balans tussen opbrengst en draagkracht

De OZB voor niet-woningen voldoet aan het criterium van evenredigheid: de belastingdruk is gerelateerd aan de waarde van het bedrijfspand. In beginsel dragen de sterkere schouders de zwaardere lasten. Er zijn enkele uitzonderingen (bijvoorbeeld logistieke bedrijven met weinig personeel en weinig toegevoegde waarde op strategisch gelegen, dure grond), maar dat zijn incidenten.

Om welke opslag gaat het?

De tarifiering moet een balans treffen tussen twee uitgangspunten.

- De opbrengst van de verhoging moet voldoende substantieel zijn om ook echt iets te doen. Dingen kosten hun geld; beveiliging, feestverlichting, promotie-campagnes, parkmanagement, relaties onderwijs-arbeidsmarkt. Niet alles kan en niet alles hoeft tegelijkertijd, maar het fonds moet voldoende omvangrijk zijn om, ten eerste, acute noden en behoeftes te kunnen aanspreken en om, ten tweede, planontwikkeling en ondernemerschap aan te moedigen.
- De verhoging moet geen onevenredige pijn doen, moet niet meer dan een detail zijn in de kostenstructuur van bedrijven. Want ondernemers zijn gebaat bij samenwerking, maar ook bij het laag houden van de productiekosten.

Een collectieve bijdrage aan een fonds is in deze tijd geen lichtzinnige vraag. Maar door de bijdragen te verdelen over alle ondernemers, achten we bijdrage per ondernemer verantwoord. Daar komt bij dat vaste bijdrage aan de Kamer van Koophandel per 1 januari 2013 komt te vervallen.

De initiatiefgroep in Helmond gaat voorlopig uit van een bijdrage van € 30 per € 100.000 WOZ-waarde van een pand. Dat is gebeurd zowel op basis van ervaringen van elders (de meeste gemeenten met een OZB-fonds zitten op een opslag van rond de € 35 per € 100.000 WOZ-waarde, Utrecht zit op € 50) als op basis van lokale behoefteramingen.

Is een opslag van € 30 een draaglijke last? Een paar rekenvoorbeelden.

Van die € 30 wordt € 16,50 betaald door de eigenaar en € 13,50 door de gebruiker (conform de 56 / 44 procent verhouding uit de belastingverordening van Helmond). Voor een pand met een WOZ-waarde van € 500.000 bedraagt de opslag na de komst van het fonds € 150 per jaar, waarvan € 66 betaald wordt door de gebruiker.

Nog een voorbeeld: een timmerman huurt als zzp-er een kleine hal voor opslag en een gereedschappen. Bij een WOZ-waarde van € 50.000, betaalt de timmerman jaarlijks € 6,60 mee aan het fonds.

Nog een voorbeeld: een grote onderneming (of non-profit instelling) met een pand (in eigendom en gebruik) met een WOZ waarde van € 3.500.000, komt uit bij een opslag van € 1.050 per jaar.

Het gaat dus bij het overgrote deel van de belastingplichtigen om een beperkt of zelfs marginaal bedrag. Het is de 'wet van de grote aantallen' die tot een behoorlijke opbrengst leidt, niet de absolute druk per bedrijf. Iedereen doet mee, dat houdt de lasten licht. Slechts bij een kleine groep grotere bedrijven is de afdracht aan het fonds ook in absolute bedragen omvangrijk.

Voor zowel grote als kleine bedrijven geldt natuurlijk dat elke lastenverzwaring er weer één is, hoe beperkt ook. Er moet iets tegenover staan: zij moeten het fonds gaan ervaren als een versterking van hun bedrijfsomgeving, als een gemaksarrangement, als 'value for money'.

De voorgestelde opslag van € 30 per € 100.000 WOZ-waarde leidt tot een jaarlijkse opbrengst voor een eventueel Ondernemersfonds Helmond van ongeveer € 610.000.

Hoofdstuk 4 gaat nader in op de verdeling van dat bedrag over de verschillende werkgebieden in Helmond.

Het geld uit het fonds doet vervolgens twee dingen. Het draagt in de eerste plaats concrete financiering aan voor een reeks van gezamenlijke investeringen. En het vormt in de tweede plaats een context waarin over veel grotere investeringen, samenwerking en ondernemerschap gesproken kan worden. Een passende metafoor is die van het voetbal. Je kunt goed voetballen op een sintelbaan, op blote voeten en bij maanlicht, zoals in Afrika veel gebeurt. Maar de kans dat je ergens toe komt in een toernooi, wordt toch een stuk groter wanneer er een grasmat ligt met goede belijning en verlichting, er voetbalschoenen klaar staan en er een goed opgeleide coach klaar staat. Het fonds zorgt voor de infrastructuur, maar het spel moet nog steeds gespeeld worden.

3.9 De OZB als fiscaal instrument en het ondernemersfonds

De OZB is een algemeen dekkingsmiddel voor gemeentebesturen en geen doelheffing. Wanneer we zeggen dat het ondernemersfonds betaald wordt uit een opslag op de OZB, dan is dat een metafoor die politiek wel klopt, maar wettelijk of juridisch onmogelijk is. Er loopt geen geldstroom direct van de OZB-incasso naar het ondernemersfonds. Er loopt wel een geldstroom van de algemene middelen van het gemeentebestuur naar het fonds. Formeel is het fonds een instelling die gesubsidieerd wordt vanuit die algemene middelen. De gemeenteraad heeft de vrijheid om de OZB-tarieven

te verhogen ter verkrijging van meer algemene middelen. Dat de gemeenteraad vervolgens besluit om een subsidie toe te kennen ter hoogte van de opbrengst van een zekere OZB-verhoging, is een politieke metafoor. Praktisch en materieel is het natuurlijk een krachtige metafoor: ondernemers betalen hun eigen collectieve belangenbehartiging en gebruiken daarvoor de belastingincasso van de gemeente.

Overigens heeft het tarievenbeleid van gemeentebesturen te maken met toezicht door rijk en provincie. De afspraak is thans dat gemeentebesturen vrij zijn in hun tarievenbeleid, maar dat achteraf kan worden ingegrepen wanneer die vrijheid leidt tot extreme tariefverhogingen. De vorige staatssecretaris van binnenlandse zaken heeft laten weten dat bij die toetsing rekening zal worden gehouden met de vraag of er in een gemeente een ondernemersfonds is. De gemeentebesturen die de OZB verhogen om een fonds te voeden, hoeven dus niet te vrezen voor de toezichthouder.

Er is nog een aspect van belang als het gaat om het belastinginstrument OZB als grondslag voor het ondernemersfonds. Het fonds en de verenigingen die werken met het fonds dan ook moeten een beeld hebben van die structuur: welke opbrengsten (en trekkingsrechten) horen bij welke sectoren en welke gebieden?

Het moet daarbij steeds gaan om een beeld op een zeker abstract niveau, belastinggegevens zijn immers vertrouwelijk. Het zal verder gaan om een beeld met een zekere flexibiliteit: de vastgoedwaarde ontwikkelt zich niet overal even snel en werkgebieden van ondernemersverenigingen kunnen veranderen.

In de praktijk moet er tussen bestuur en management van het fonds enerzijds en belastingdienst anderzijds een praktijk groeien, waarin op basis van vertrouwelijke gegevens toch een adequaat beeld kan worden verschaft van het trekkingsrecht. Het fonds moet op het niveau van de individuele belastingbetaler wegblijven, dan wel discreet zijn.

3.10 De btw

Er is nog geen landelijk geaccepteerde gedragslijn voor de btw-verrekening vanuit de ondernemersfondsen (op dit punt is er geen verschil tussen een fonds op basis van de BIZ en een fonds op basis van de WOZ). Het Ministerie van Financiën studeert nog op een 'ruling'.

Totdat er een landelijke ruling komt, is het zaak dat elk fonds afspraken maakt met de eigen belastinginspecteur.

Een mogelijkheid is om de btw-plicht te verleggen naar de partijen met trekkingsrecht. Het is vervolgens aan die partijen zelf of zij een btw-plichtige

rechtsvorm zoeken voor activiteiten en dus zelf de betaalde btw over verrichte activiteiten weer terugvragen. Maar voor veel partijen is dat een administratieve last.

Bij het oudste OZB-ondernemersfonds (dat in Leiden) de Stichting Ondernemersfonds btw-plichtig verklaard. Dat betekent dat de rekeningen met btw belast bij het fonds binnenkomen. De ondernemersverenigingen die de activiteiten laten uitvoeren, hebben statutair de positie van commissie van het ondernemersfonds. Het fonds vraagt de op rekening betaalde btw vervolgens in de vooraftrek weer terug. De netto afdracht aan btw is daarmee (bijna) nihil. De omvang van het fonds is dus direct een netto bedrag. En omdat de facturering via het fonds verloopt, hebben de verenigingen er geen omkijken naar.

Volledigheidshalve moeten we aangeven dat er een kans bestaat dat een mogelijke landelijke 'ruling' deze gunstige situatie niet in stand houdt. In dat geval zou de btw-plicht - en de mogelijkheid om betaalde btw in vooraftrek te nemen - beperkt worden tot dat deel van het areaal dat ook werkelijk btw-plichtig is. Er zijn twee grote sectoren die uitgaven aan de btw niet terug kunnen vragen: zorg en onderwijs. Waar voor de andere sectoren het trekkingsrecht een 'exclusief' bedrag is, zou het voor de zorg en het onderwijs een 'inclusief' bedrag zijn. Er zou in het fonds dus rekening moeten worden gehouden met het afdragen van btw over het niet-btw-plichtige deel van het fonds. Dat bedraagt in Helmond naar schatting omstreeks vijftien procent van het totaal. Mocht het tot die op zich onwenselijke maar wel begrijpelijke situatie komen, dan staat het bestuur van het fonds voor de keuze om de btw-afdracht van zorg en onderwijs in mindering te brengen op het trekkingsrecht van deze sectoren, dan wel in mindering te brengen op het trekkingsrecht van alle partijen gezamenlijk. Vanuit het oogpunt van solidariteit van ondernemingen – de profit-bedrijven zijn immers blij hun non-profit collega's in dezelfde werkstructuur te begroeten – is er veel te zeggen voor de laatste gedragslijn. Maar dat is nog niet aan de orde.

3.11 Mogelijke organisatie en bewerktuiging van het fonds

Een ondernemersfonds financiert de omgevingsambities die ondernemers gezamenlijk formuleren. Het verschaft de ondernemers een financiële positie, maar vult die niet voor hen in. De vlag moet steeds door de verenigingen geplant worden, niet door het fonds. Bij zo'n rol hoort een bescheiden en servicegerichte opstelling. Het fonds gaat niet op de stoel van de ondernemers zitten, neemt geen politieke standpunten in en is terughoudend met het voeren van een eigen communicatiestrategie.

Aan de andere kant werkt het fonds wel met wat formeel publiek geld is: het geld wordt in de vorm van een subsidie of prestatieafpraak door de gemeente uitgekeerd. Het fonds draagt de eindverantwoordelijkheid voor een ordentelijke gang van zaken naar de gemeente. Dat betekent dat het bestuur van het fonds alle bewegingen in het fonds moet kunnen zien en kunnen beoordelen en ook moet kunnen ingrijpen in geval van dreigende tekorten, verwaarlozing, 'non deliveries', enzovoort. Bovendien is zeker in het begin veel opbouwwerk nodig, de verwachtingen zijn hooggespannen, de kritische zin van de ondernemers ook. En terecht. Maar bij zoveel verwachtingen moet het fonds geoutilleerd op pad worden gestuurd. Het fonds heeft een eenvoudige, niet-prominente maar wel effectieve bestuursstructuur nodig.

Overwegingen

In andere OZB-fondsen wordt meestal gewerkt met drie geledingen: een bestuur, een adviesraad en een management.

Het bestuur besluit zonder last en ruggespraak. De bestuursleden kennen de lokale economie en kunnen portfolio's krijgen (bijvoorbeeld contact onderhouden met bedrijventerreinen, winkelcentra of non-profit), maar het bestuur besluit in onafhankelijkheid. Dat past het beste bij de functie van het fonds.

Maar het bestuur is wel een zaak 'voor en door ondernemers' en daarom hoort er een gespreksrelatie te zijn tussen het bestuur en de vertegenwoordigers van de partijen met trekkingsrechten. Daarvoor hebben veel OZB-fondsen een adviesraad ingericht. Voor die adviesraad worden de besturen van de verenigingen uitgenodigd. De bijeenkomsten van de adviesraad zijn doorgaans openbaar en lenen zich goed om ook gasten uit te nodigen, bijvoorbeeld gemeenteraadsleden. En de adviesraad is een goed gremium om voorstellen, informatie over bestedingen, praktijkvoorbeelden en andere nieuwsfeiten met elkaar te delen. De adviesraad is dus niet alleen een gesprekspartner voor het bestuur, maar ook een platform om de economische samenwerking binnen de gemeente te bevorderen.

Tenslotte is er een vorm van management. Dat kan op vrijwillige basis worden uitgeoefend, maar de ervaring is dat een bedrag en de 'workload' met de omvang van het ondernemersfonds Helmond enige professionele inzet vergt. Daarover straks meer.

Binnen die drieslag van bestuur - adviesraad - management, moet elke gemeente z'n eigen weg zoeken. Het is daarbij zaak om balans te zoeken tussen:

- enerzijds gebruik maken van reeds bestaande overlegstructuren in de gemeente - de ondernemers in Helmond zijn al behoorlijk georganiseerd en

bovengenoemde drieslag zomaar kopiëren, kan wat aan de zware kant worden

- anderzijds ook de nieuwe en onafhankelijke positie van het fonds benadrukken.

Welke vorm de organisatie van het fonds precies krijgt, moet in de loop van 2012 worden uitgewerkt. Met een beperkt aantal trekkingsgerechtigden (waaronder de drie grote partijen SBH, FOH en Centrummanagement) kan het bestuur zich beperken tot een lichte rol: samenhang bewaken, er voor zorgen dat de formaliteiten (trekkingsrechten, jaarverslag) goed lopen en fungeren als een toezichthouder op de democratische omgang met trekkingsrechten. De meer dagelijkse bestuurstaken liggen dan bij de afzonderlijke organisaties met trekkingsrechten.

De vraag is welke vorm van fondsmanagement daarbij hoort.

Grondgedachte van het fonds is het 'eigenaarschap' van de georganiseerde ondernemers. De verenigingen en allianties moeten direct zeggenschap krijgen over de gelden afkomstig uit hun werkgebied. In dat verband is het woord 'overhead' impopulair, en terecht. Het fonds moet een lichte structuur blijven en zich niet als instituut ontwikkelen. De nadruk moet liggen op de verenigingen en allianties.

Maar toch is een vorm van fondsmanagement noodzakelijk. Het gaat in het fonds om veel geld en om hoge verwachtingen. Belangrijk is dat het fondsmanagement niet ervaren wordt als klassieke 'overhead', maar als welkome dienstverlening aan de gebruikers van het fonds. Klant- en servicegerichtheid moeten ervoor zorgen dat de ondernemers het management als een toegevoegde waarde gaan ervaren.

Het fondsmanagement heeft de volgende taken:

- het soepel laten verlopen van het administratief proces: samen met de gemeente de hoogte van het trekkingsrecht per deelgebied vast stellen, de verenigingen daarover berichten, financieringsaanvragen begeleiden, facturen voldoen en zorgen voor een begroting en een jaarrekening. Het uit handen nemen van dergelijke administratieve kopzorgen zal zich vanzelf ontwikkelen tot een vorm van 'account management'.
- het 'opbouwwerk': het ondersteunen van het tot stand komen van verenigingen en allianties in gebieden in de stad die nu nog een witte vlek zijn.
- zorgen voor 'zuurstof' in het netwerk van verenigingen, informatie verspreiden, goede praktijkvoorbeelden laten zien, mensen op ideeën brengen, ondernemers waar nodig helpen bij het formuleren van een project, contacten leggen, praktische problemen oplossen.
- het ondersteunen van het bestuur van het fonds.

Er zijn verschillende vormen om aan het fondsmanagement invulling te geven. Er kan een onafhankelijk fondsmanager worden aangetrokken, al dan niet gedetacheerd vanuit bijvoorbeeld de Kamer van Koophandel of de gemeente. In Helmond is het - gezien de organisatiegraad van de koepels SBH en FOH - ook goed denkbaar dat het fondsmanagement door die bestaande organisaties wordt vervuld. Ook dat moet in de loop van 2012 worden bepaald.

4. INITIEEL DRAAGVLAK, VERHOUDING MET RECLAMEBELASTING EN EERSTE VOORSTELLEN VOOR OMVANG EN ORGANISATIE IN HELMOND

In de maanden maart, april en mei van 2012 heeft een initiatiefgroep van SBH, FOH, Centrummanagement en Kamer van Koophandel Brabant, ondersteund door de gemeente Helmond, Blaauwberg en Breinwijzer, een vooronderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een Ondernemersfonds Helmond. Daarbij stonden twee vragen centraal:

- is er initieel draagvlak onder grote stakeholders (grote verenigingen, gebieden reclamebelasting, grote bedrijven en instellingen, politiek)
- hoe te komen tot een goede verhouding tussen reclameheffing en ozb-bijdrage in Helmond?

In dit hoofdstuk is ook een eerste voorstel te vinden voor de indeling van de werkgebieden van het Ondernemersfonds Helmond, met de omvang van de financiën. Dat voorstel is vooral bedoeld om een beeld te schetsen van hoe het zou kunnen en staat open voor discussie.

4.1 Initieel draagvlak

De initiatiefnemers hebben ter toetsing van het initieel draagvlak in maart en april 2012 verkennende gesprekken gevoerd met:

- BZW Helmond
- Vereniging Industrieel Contact Helmond e.o. (VICH)
- Ondernemersvereniging Engelseweg
- Winkeliersvereniging Elzaspassage en WPM (beheerder)
- ROC Ter AA
- Elkerliek Ziekenhuis
- College van B&W en directieteam van de gemeente Helmond
- enkele grotere private partijen (uit de top 25 van Helmondse OZB-betalers).

We lopen de overwegingen en opmerkingen per groep van stakeholders langs.

Verenigingen, bedrijventerreinen en wijkwinkelmanagement

- De besturen van de initiatiefnemers SBH en FOH zijn uiteraard voorstander van de komst van het fonds. De *SBH* - de koepel van de verenigingen op Groot Schooten (OVGS), BZOB en Hoogeind (HOK) - heeft voor de bedrijventerreinen een duidelijke ambitie met het fonds: parkmanagement in de brede zin van het woord. Dan gaat het om de fysieke staat van de terreinen, veiligheid, het verbeteren van het contact tussen de ondernemers, bewegwijzering, het organiseren van gezamenlijke inkoop,

energiebeleid, bereikbaarheid (met name fiets en ov) en gemeenschappelijke belangenbehartiging.

- De FOH is in eerste instantie uitgegaan van de inzet van het fonds voor het wijkwinkelmanagement. Maar wijkeconomie is meer dan wijkwinkelcentra alleen. De FOH beraadt zich op een mogelijke rol, zoals de SBH die heeft voor de bedrijventerreinen (wanneer daar onder ondernemers in de wijken draagvlak voor is).

Als de FOH die rol inderdaad zou nemen, zal ze veel breder gaan werken dan alleen voor de wijkwinkeliers. De FOH wordt dan een organisatie die zich inspant voor de hele breedte van de wijkeconomie, inclusief zorg, onderwijs, kantoorwerkgelegenheid en verspreide werkgelegenheid in de wijken. Eén en ander is natuurlijk wel afhankelijk van de steun die dat voornemen niet alleen krijgt uit de achterban van de FOH zelf, maar ook uit de zorg, onderwijs, et cetera. De uitwerking daarvan is onderdeel van fase 2 van het draagvlakonderzoek (juni - september).

Overigens ziet de FOH het breder werken dan alleen wijkwinkelmanagement niet als een complicerende factor, maar juist als kans om de wijkeconomie en het vestigingsklimaat in de wijken ook echt te versterken vanuit het Ondernemersfonds. Het FOH fungeert in dat geval als koepelorganisatie, die activiteiten kan initiëren of faciliteren, zoals de SBH dat is voor de bedrijventerreinen. Dat past overigens goed bij de oorspronkelijke doelstelling van de FOH, dat immers staat voor Federatie van Organisaties in de detailhandel, het ambacht en dienstverlening Helmond.

De FOH verwacht veel steun voor het OZB-fonds in haar achterban, maar wil de draagvlakdiscussie nadrukkelijk voeren, ook om overal goed duidelijk te maken dat het een fonds voor en door ondernemers moet worden.

- *BZW Helmond* en *VICH* hebben aangegeven ook voorstander te zijn van komst van het ondernemersfonds. Zij moeten nog wel een formeel standpunt innemen en willen voorkomen dat de komst van het fonds leidt tot 'bestuurlijke drukte' in ondernemersland.
- De ondernemersvereniging van de *Engelseweg* staat positief ten opzichte van de komst van een Ondernemersfonds Helmond. Ze wil nog de opties openhouden of de Engelseweg dan een apart trekkingsrecht vraag binnen het fonds - om zo de opbrengst te kunnen verrekenen met de reclameheffing - of dat ze zich voor wat betreft het OZB-ondernemersfonds aansluit bij de bedrijventerreinen, om daarmee de samenhang te bevorderen.

Centrummanagement

- Het *Centrummanagement* is één van de initiatiefnemers van het onderzoek naar draagvlak voor het OZB-fonds, maar stelt wel de voorwaarde dat het

OZB-fonds niet mag betekenen dat de ondernemers in het centrum er een extra heffing bij krijgen. Eén en ander zal budgetneutraal moeten plaatsvinden. Op macroniveau is dat geen probleem, omdat het tarief van de reclamebelasting naar beneden kan worden bijgesteld en afgestemd op de opbrengst van de OZB-bijdrage. Of er vervolgens maatwerk geleverd kan worden per reclamebelastingplichtige, of dat er uitgegaan moet worden van een gemiddelde korting, is om administratieve redenen nu nog niet te zeggen. Dat wordt uiteraard uitgewerkt in fase 2 van het draagvlakonderzoek.

Grote stakeholders en non-profit partijen

- *ROC Ter AA* zal - wanneer er voldoende draagvlak onder ondernemers is gebleken - de komst van het fonds steunen. Ze moet dan wel zicht hebben op bestedingen die passen binnen haar onderwijsdoelstellingen, om een positief advies over een extra collectieve bijdrage aan het ondernemersfonds te kunnen verantwoorden.

Er zijn dan grofweg twee mogelijkheden, die in fase 2 van het onderzoek naar het fonds (juni - september) nader verkent moeten worden. De eerste is het meedraaien in de geografische structuur, waarbij de insteek die van de wijk economie is en bestedingen uit zullen gaan naar schoon, heel en veilig en activiteiten van leerlingen in de wijken (zoals stages en leeropdrachten). Een tweede mogelijkheid is een apart trekkingsrecht voor het onderwijs, waarbij van het collectief van basisscholen, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs gewerkt wordt.

ROC Ter AA heeft aangegeven in de stuurgroep zitting te willen nemen.

- Het *Elkerliek Ziekenhuis* spreekt zich zonder voorbehoud uit als voorstander van de komst van het ondernemersfonds. Ze ziet een mogelijk ondernemersfonds in de eerste plaats als een platform om de communicatie met het bedrijfsleven - een punt waar het ziekenhuis zich al langere tijd met wisselend succes voor inspannt - beter vorm te geven.

Inzet daarbij is het versterken van het vestigingsklimaat in Helmond, het bevorderen van wat het ziekenhuis het 'Wij-land' noemt. Het ziekenhuis kijkt daarbij ook naar het toenemend belang van gezondheidszorg en preventie in het bedrijfsleven en kan zich bijvoorbeeld collectieve arrangementen voorstellen in periodieke gezondheidskeuringen voor werknemers van Helmondse bedrijven. De organisatie van het fonds (geografisch of sectoraal trekkingsrecht) is voor Elkerliek een keuze die in de loop van fase 2 aan de orde komt.

Elkerliek wil graag zitting nemen in stuurgroep voor fase 2.

- De *Elzaspassage* staat kritisch ten opzichte van het ondernemersfonds. Dat heeft te maken met de eigen huuropslag die winkeliers als betalen voor promotie en de aparte positie die de Elzaspassage in het centrum van Helmond inneemt. Met de Elzaspassage is afgesproken in eerste instantie uit te gaan van een eigen trekkingsrecht voor de passage (zie verderop in dit hoofdstuk), zodat invoering van het OZB-fonds budgetneutraal kan geschieden. De Elzaspassage ziet bij dat voorstel op tegen de extra administratieve last die dat met zich mee kan brengen. Het gesprek wordt voortgezet, ook met de eigenaar.
- De *grote private partijen* die in het kader van dit vooronderzoek gesproken zijn staan positief of tenminste niet afwijzend ten opzichte van de komst van een Ondernemersfonds Helmond. Ze leggen daarbij niet alleen een link naar het ondernemersklimaat, maar ook naar het 'vestigingsklimaat' voor Helmondse werknemers (investeren in groen, fietsbereikbaarheid van bedrijven en mvo).
- Het *college van B&W* van Helmond, tenslotte, heeft conform het collegeprogramma nogmaals aangegeven de komst van een Ondernemersfonds Helmond te willen faciliteren, wanneer daar vanuit de ondernemers en non-profit instellingen in Helmond voldoende draagvlak voor is en wanneer de opslag op de OZB te overzien blijft.

4.2 Verhouding met reclamebelasting

Wanneer er een Ondernemersfonds Helmond komt, lijkt het de meest logische en praktische weg om de reclamebelasting in stand te houden en die af te stemmen op de OZB-bijdrage. De OZB-bijdrage wordt dan in mindering gebracht op de reclameheffing. De tarieven voor de reclamebelasting kunnen dan dus omlaag. Dat zal in elk geval in het centrum de weg zijn. De Engelseweg houdt nog de mogelijkheid open de reclametarieven ongewijzigd te laten (en kiest daarmee mogelijk voor een hogere collectieve inleg).

Dat heeft een aantal praktische implicaties:

- de basis voor het Centrummanagement wordt verbreedt van alleen de gebruikers van een pand met een reclame-uiting, naar alle panden waarover OZB niet-woningen wordt betaald (er zijn dan binnen het huidige gebied van de reclamebelasting circa dertig niet-leegstaande adressen die nu geen reclamebelasting betalen, maar dan wel een OZB-opslag krijgen)
- de basis voor het Centrummanagement wordt verbreedt van alleen de gebruikers naar gebruikers en eigenaren.

4.3 Eerste voorstel organisatie en omvang van het fonds

Het is uiteindelijk aan de ondernemers zelf om hun werkgebieden binnen het Ondernemersfonds Helmond te definiëren. Maar uit dit vooronderzoek is wel een voorlopig voorstel af te leiden, met zicht op een goed werkbaar en effectieve constructie.

Tabel 4.1 geeft een voorstel voor een indeling van werkgebieden, met daarbij de financiële omvang. Die financiële omvang is nog gespecificeerd voor de non-profit sectoren en de agrarische sector.

Belangrijke aantekening daarbij is dat het overgrote deel van het budget voor het onderwijs (basis- en voortgezet onderwijs) en de sport wordt opgebracht door de gemeente zelf, die in veel gevallen eigenaar is van de gebouwen en terreinen. Dat geldt overigens niet voor het beroepsonderwijs.

Bij tabel 4.1 gelden verder de volgende uitgangspunten:

- het gaat om voorlopige bedragen en een voorlopige indeling van de werkgebieden
- er is nog geen rekening gehouden met organisatiekosten en weerstandsreserve (bij andere ondernemersfondsen doorgaans tussen de vijf en tien procent)
- dit voorstel biedt houvast, maar is open voor discussie; de organisatie van het Ondernemersfonds - als het er komt - moet immers nog definitief vorm krijgen
- er is uitgegaan van een opslag van € 30 per € 100.00 WOZ-waarde
- de trekkingsrechten worden geografisch verdeeld over Helmond
- daarbij zijn drie grote partijen actief: FOH, SBH en Centrummanagement
- als er kleinere gebieden zijn die hun eigen trekkingsrecht willen doen gelden, dan kan dat in beginsel, waarbij ondernemers de balans moeten zoeken tussen maatwerk enerzijds en het tegengaan van versnippering anderzijds
- in onderstaand voorstel wordt uitgegaan van apart trekkingsrecht voor de Heistraat, de Elzaspassage en de Engelseweg.

Tabel 4.1 Overzicht: indicatie potentiële opbrengst Ondernemersfonds per gebied

Bedrijventerreinen (trekkingsrecht door SBH)	€ 260.000
Centrummanagement	€ 75.000
Wijken en buitengebied (trekkingsrecht door FOH)	€ 250.000
Heistraat	€ 4.000
Elzaspassage	€ 8.000
Engelseweg (gebied reclamebelasting)	€ 13.000
Totaal	€ 610.000

Ter discussie staan ook nog de '*not for profit*' sectoren zorg, onderwijs en sport. Een sectoraal trekkingsrecht zou kunnen, maar om intersectorale samenwerking mogelijk te maken verdient een geografische samenwerking de voorkeur. Het bestuur van het fonds zou zich dan verplichten om te zorgen dat de drie ook tot articulatie komen in de verenigingen en gehoord worden. De keus is echter aan de partijen zelf. Die keuze speelt uiteraard een belangrijke rol in fase 2 van het draagvlakonderzoek (mei-september).

	Bedrijventerreinen	Centrum	Wijken en buitengebied
<i>Totaal</i>	€ 260.000	€ 75.000	€ 250.000
<i>Daarbinnen ...</i>			
Zorg		€ 4.300	€ 35.700
Cultuur		€ 5.300	€ 5.000
Onderwijs	€ 1.300	€ 300	€ 47.500
Sport	€ 300	€ 700	€ 11.500
Agrarisch	€ 4.300		€ 6.600

Bedragen afgerond op € 100

5. VERVOLG VAN HET DRAAGVLAKONDERZOEK

5.1 Wat is draagvlak?

De verhoging van de OZB is formeel geen zaak van de ondernemers. De gemeenteraad kan in theorie besluiten om de tarieven te verhogen en de opbrengsten te bestemmen voor een ondernemersfonds, zonder ook maar enige raadpleging van belanghebbenden. Maar een belastingverhoging ligt politiek gevoelig. Het lokale lastenniveau maakt immers deel uit van de vestigingsvoorwaarden van bedrijven. Het ligt in de rede dat de raad van de initiatiefnemers vraagt met een vertrouwenwekkend voorstel te komen, dat op voldoende draagvlak onder ondernemers kan rekenen. De gemeente faciliteert en volgt dan de voorkeur zoals die zich in ondernemend Helmond heeft ontwikkeld. Het vertrouwen van de raad is ten eerste een kwestie van intrinsieke kwaliteit van het voorstel: de raad moet de mogelijke komst van een fonds gewoon een goed plan vinden. Het is ten tweede een kwestie van draagvlak: het moet duidelijk zijn dat er in ondernemend Helmond veel mensen zijn die zo'n fonds nodig hebben en er kansen in zien, dan wel bereid zijn er hun nek voor uit te steken. Voorafgaand aan de besluitvorming moet de raad het vertrouwen hebben dat een grote groep ondernemers met een goed idee is gekomen en bereid is daarvoor te betalen.

Dan komt de vraag in beeld: wat is draagvlak?

In de politiek is er draagvlak wanneer bij een stemming de helft plus één zich voor een standpunt uitspreekt. In de economie is dat lastiger. De helft plus één van de ondernemers? Maar hoe ga je dan om met de enorme verschillen in omvang tussen ondernemingen, van de eenmanszaak op parttimebasis tot een groot ziekenhuis? De helft plus één van de omzet, de personeelsomvang, de toegevoegde waarde of de onroerend goed waarde? In de experimentele BIZ-regeling is geprobeerd om het draagvlak te kwantificeren. Deze gebiedsgerichte belasting kan worden ingevoerd wanneer tenminste de helft van de belastingplichtigen in een gebied zich in een schriftelijke stemmig uitspreekt, wanneer daarvan tenminste tweederde voor is en wanneer de onroerend goed waarde van die tweederde hoger is dan die van de tegenstanders. Het probleem met deze draagvlakeisen is dat ze al heel veel organiserend vermogen van de initiatiefnemers vergen. Het komt er op neer dat de BIZ sterke gebieden waar al veel aan collectieve actie gebeurt, verder versterkt, maar voor andere gebieden minder bruikbaar is.

Je kunt je afvragen of stemmingen wel thuis horen in de economie. Stemmingen horen thuis in het democratisch proces in de politiek, in de gemeenteraad. Het initiatief om een fonds in te richten is in de kern een *'business proposal'* van de een groep leidende ondernemers aan het

collectief van het ondernemerschap in een gemeente. Zoals de meeste *'business proposals'*, laat het zich niet met een simpel ja of nee beantwoorden. Er horen voorwaarden bij, en onderhandelingen. Op een gegeven moment valt er een beslissing op basis van het vertrouwen en de plausibiliteit dat je een goede deal gaat sluiten. Bij die deal hoort draagvlak en het is aan de gemeenteraad om te beoordelen of dat draagvlak er in voldoende mate is. In de gemeenten waar al een fonds is, is een praktische consensus ontstaan dat draagvlak drie dingen betekent.

1. Er moet steun zijn onder de reeds georganiseerde ondernemers, de verenigingen. Het kan zijn dat daarmee niet alle ondernemers worden bereikt, omdat er ondernemers zullen zijn die niet de moeite nemen om lid te worden van een vereniging of deel te nemen aan het overleg. Het is redelijk dat de politiek de stem van de reeds georganiseerden honoreert. De politiek vraagt immers om maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dan is het terecht om gezag toe te kennen aan de bedrijven die de verantwoordelijkheid voor hun omgeving al nemen. Het zijn allemaal vrijwilligers, die soms tegen de klippen op proberen samenhang en kwaliteit toe te voegen aan hun omgeving. Het fonds is er om die inspanningen te steunen.
2. Er wordt gezocht naar steun onder de *'stakeholders'*, de grotere OZB-betalers. Het gaat daarbij niet alleen om het gegeven dat zij in absolute bedragen toch een behoorlijke som aan het fonds bijdragen. Het gaat er ook om dat grote bedrijven en instellingen belangrijk zijn in hun omgeving. Hun belangen en ambities moeten in het ondernemersfonds goed tot articulatie komen.
3. Er worden voldoende publicitaire uitingen gedaan om ook niet-georganiseerden toch te bereiken en in staat te stellen hun mening te ventileren.

Deze drie routes gezamenlijk leiden niet tot een geharnast ja of nee, maar tot een genuanceerd beeld. Er zullen altijd ondernemers zijn die een ondernemersfonds op OZB-basis geen goed idee zullen vinden. Omgekeerd zullen er voorhoedespelers zijn met al uitgewerkte ideeën over hoe een fonds moet gaan werken. Door draagvlak op te vatten als de uitkomst van een uitvoerig en breed gevoerd debat in ondernemend Helmond - met de mogelijkheid voor alle ondernemers om zich in dat debat te mengen - worden die nuances zichtbaar, komen voorwaarden en prioriteiten in beeld. Dat beeld laat zien waar het enthousiasme zit, waar zorgen over zijn, waar al voldoende organiserend vermogen aanwezig is om snel te kunnen starten en waar nog geruime tijd ondersteuning nodig is.

De opbrengst van een haalbaarheidsonderzoek is dus een kwalitatief verhaal, met wegingen, voorwaarden en nuanceringen. De praktijk in andere gemeenten wijst uit dat na het lopen van het discussieparcours en na besluitvorming door de raad het fonds snel, binnen een jaar, in 'het

systeem' van de ondernemers zit. Het wordt ervaren als een arrangement, waarmee veel organisatie-armoede wordt ondervangen.

Daar komt nog iets bij. Bij de discussie over het wel of niet invoeren van een fonds draait het vaak om de tegenstelling tussen reeds georganiseerde bedrijven die hun verantwoordelijkheid willen nemen enerzijds en de *freeriders* anderzijds. Maar wanneer een fonds eenmaal effectief is, begint zich een grote 'middengroep' te manifesteren van ondernemers die best willen meebetalen en meewerken, zolang er maar een helder kader is en de discussies ook echt ergens over gaan.

5.2 Procesgang

Voor het vervolg van het draagvlakonderzoek staat de initiatiefnemers het volgende proces voor ogen:

- uitbreiden van de initiatiefgroep tot een stuurgroep met non-profit partijen (sport, cultuur, zorg, onderwijs) en mogelijk de agrarische sector
- een brede communicatie met alle ondernemersverenigingen en de mogelijkheid voor iedereen om zijn of haar mening te laten horen
- vaststellen draagvlak in september, met go-no go beslissing en openbare rapportage van het draagvlak
- bij go: uitwerken werkstructuur (met name trekkingsrechten) en vraag om invoering aan college en raad
- besluitvorming raad bij vaststelling ozb-tarieven
- operationeel maken fonds (centrale beheersstichting, statuten)
- na drie jaar evaluatie.

Detaillering vervolgproces

A. Voorbereiding

	<i>Planning</i>
Stuurgroep van initiatiefnemers aangevuld met non-profit - actief tot aan installatie bestuur ondernemersfonds	Mei 2012
Brochure met aankondiging draagvlakonderzoek en eerste beeld mogelijkheden fonds, mogelijk nieuwsbrief	Mei 2012
Contact met gemeenteraadscommissie - informatie bieden over OZB-fonds en afspraak maken over wijze van draagvlakverwerving	16 mei 2012

B. Draagvlak

	<i>Planning</i>
Alle ondernemersverenigingen informeren, uitspraak en commitment vragen - stuurgroepleden en extern adviseur gaan waar nodig gesprek aan - inloopavond op 19 juni	Juni-augustus
Relevante stakeholders bilateraal benaderen	t/m augustus
Publicatie in De Loop, in nieuwsbrieven en op websites - inloop-	Juni

C. Rapportage en besluitvorming

	<i>Planning</i>
Go/no-go besluit door stuurgroep op basis van beoordeling van draagvlak aan de hand van conceptrapportage	September
Rapportage van draagvlakverwerving, tevens concept-werkplan van de Stichting Ondernemersfonds Helmond met visie op trekkingsrechtensystematiek en voorlopige werkwijze	September
Vraag om tariefsverhoging in een brief van stuurgroep aan college en raad, met in bijlage verslag van draagvlakpeiling	September
Begeleiding besluitvorming: waar nodig gesprek met raad en raadsfracties	Oktober - november
Na laatste raadsvergadering gang naar notaris - na oprichting stichting opstellen convenant voor regeling verhouding tussen Ondernemersfonds Helmond en gemeente	November - december

D. Inrichting

<i>Thema</i>	<i>Planning</i>
Statuten en formele trekkingsrechten - concept reeds aanwezig op basis van tekst uit andere gemeenten - aanpassen aan situatie in Helmond	December
Bestuurssamenstelling - stuurgroep draagt werk over aan oprichtingsbestuur	Januari 2013
Eventueel fondsmanager aanstellen	Januari 2013
Contact leggen met landelijk platform van OZB-ondernemersfondsen	Januari 2013